

مدلی برای مدیریت مؤثر

انجمن های علمی تخصصی علوم پزشکی

(نگاهی نو بر مشارکت انجمن های علمی علوم پزشکی در نظام سلامت)

تابستان ۱۳۸۹

تألیف و تحقیق:

دکتر بهزاد دهماری

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران، مؤسسه ملی تحقیقات سلامت

دکتر نادر ممتاز منشی

متخصص اطفال، فوق تخصص خون و سرطان اطفال، عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

دکتر عباس وثوق مقدم

متخصص پزشکی اجتماعی و عضو هیات علمی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

رضا موقری

کارشناس ارشد کمیسیون انجمن های علمی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

سرشناسه: دماری، بهزاد، ۱۳۵۲

عنوان و نام پدیدآور: مدلی برای مدیریت مؤثر انجمن‌های علمی تخصصی علوم پزشکی (نگاهی نو به مشارکت انجمن‌های علمی علوم پزشکی در نظام سلامت) / تحقیق و تألیف: بهزاد دماری، نادر ممتازمنش، عباس ولوقی مقدم، رضا موفری.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات طب و جامعه، ۱۳۸۹

مشخصات ظاهری: ۱۱۰ ص. : مصور، جدول، نمودار.

شابک: ۲۰۰۰ ربال: 9789649113586

وضعیت فهرست‌نویسی: فبا

موضوع: پزشکی - انجمن‌ها

موضوع: انجمن‌ها، موسسه‌ها و غیره -- مدیریت

شناسه افزوده: ممتازمنش، نادر، ۱۳۴۳-

شناسه افزوده: ولوقی مقدم، عباس، ۱۳۴۹-

شناسه افزوده: موفری، رضا، ۱۳۴۵-

رده بندی کنگره: R ۱۰۰/۴۴۸/۳۸۸

رده بندی دیویی: ۶۵۸/۰۴۸

شماره کتابشناسی ملی: ۰۹۶۰۷۹۱

طراحی مدلی مدیریت مؤثر انجمن‌های علمی تخصصی علوم پزشکی

(نگاهی نو به مشارکت انجمن‌های علمی علوم پزشکی در نظام سلامت)

تحقیق و تألیف: بهزاد دماری، نادر ممتازمنش، عباس ولوقی مقدم و رضا موفری

ناشر: انتشارات طب و جامعه

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول

تابستان ۱۳۸۹

قیمت: ۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۱۱۳۵-۸-۶

ISBN: 978-964-91135-8-6

نشانی: تهران، خیابان دکتر قریب - بعد از خیابان نصرت - پلاک ۲۶ (ساختمان شاهنگ) - طبقه ۲ - واحد ۱۸ -

تلفنکس: ۰۲۱-۶۶۴۳۷۹۸۸

مشارکت کنندگان

کمیته راهبری :

- ✓ دکتر نادر ممتازمنش، رئیس مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی
- ✓ دکتر سید جلیل حسینی، رئیس انجمن اورولوژی ایران و عضو کمیته مشورتی کمسیون

انجمن های علمی علوم پزشکی

- ✓ دکتر عبدالرسول صداقت، رئیس انجمن رادیولوژی ایران و عضو کمیته مشورتی
- کمیسیون انجمن های علمی علوم پزشکی
- ✓ دکتر محمد وجگانی، رئیس انجمن آسم و ایمونولوژی ایران و عضو کمیته مشورتی
- کمیسیون انجمن های علمی علوم پزشکی
- ✓ خانم دکتر لیلی پناهنده، کارشناس اداره آموزش مداوم وزارت و عضو کمیته مشورتی

کمیسیون انجمن های علمی علوم پزشکی

- ✓ آقای رضا موقری، کارشناس مسئول دبیرخانه انجمن های علمی علوم پزشکی

همکاران طرح:

- ✓ دکتر عباس وثوق مقدم، متخصص پزشکی اجتماعی و عضو هیات علمی وزارت
- بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ✓ مرضیه خونانی، کارشناس انجمن علمی پزشکی اجتماعی
- ✓ نرگس تسلطی مجرد، کارشناس انجمن علمی پزشکی اجتماعی
- ✓ الهه تاجیک، مدیر داخلی انجمن علمی پزشکی اجتماعی

مجری :

- ✓ دکتر بهزاد دماري: متخصص پزشکی اجتماعی، رئیس انجمن علمی پزشکی
- اجتماعی و عضو کمیته مشورتی کمیسیون انجمن های علمی علوم پزشکی

تشکر و قدردانی از رؤسا، دبیران و اعضای هیأت مدیره انجمن های علمی:

۱. جامعه جراحان ایران
۲. اورولوژی ایران
۳. آندویدورولوژی و یورولاپاروسکوپی ایران
۴. پیوند اعضا ایران
۵. جراحان پلاستیک و ترمیمی ایران
۶. جراحان قلب ایران
۷. جراحان گوش و گلو و بینی و سرو گردن ایران
۸. چشم پزشکیان ایران
۹. متخصصین زنان و مامایی ایران
۱۰. باروری و ناباروری ایران
۱۱. جامعه پزشکان متخصص داخلی ایران
۱۲. متخصصین ریه ایران
۱۳. متخصصین غدد درون ریز ایران
۱۴. متخصصین گوارش و کبد ایران
۱۵. نفرولوژی ایران
۱۶. آسیب شناسی ایران
۱۷. نورورژنیک ایران
۱۸. آسم و آلرژی ایران
۱۹. جراحان دهان، فک و صورت ایران
۲۰. پریدنتیست های ایران
۲۱. انجمن اندودنتیست های ایرانی
۲۲. دندانپزشکی ترمیمی ایران
۲۳. دندانپزشکان عمومی ایران
۲۴. تغذیه کودکان ایران
۲۵. پریناتولوژی ایران
۲۶. نوزادان ایران
۲۷. گوارش و کبد کودکان

۲۸. پزشکان قانونی ایران
۲۹. رادیولوژی ایران
۳۰. روانپزشکان ایران
۳۱. روانپزشکی کودکان و نوجوان ایران
۳۲. روانشناسی بالینی ایران
۳۳. روانشناسی نظامی ایران
۳۴. طب فیزیکی و توانبخشی ایران
۳۵. فیزیوتراپی ایران
۳۶. متخصصین علوم دارویی ایران
۳۷. سامانه های نوین دارو و رسانی ایران
۳۸. فیزیولوژی و فارماکولوژی ایران
۳۹. طب کار ایران
۴۰. پرستاران قلب ایران
۴۱. پرستاری ایران
۴۲. طب اورژانس ایران
۴۳. اداره امور بیمارستانها
۴۴. بیهوشی قلب ایران
۴۵. بررسی و مطالعه درد ایران
۴۶. ایمونولوژی و آلرژی ایران
۴۷. بیوشیمی پزشکی ایران
۴۸. فیزیک پزشکی ایران
۴۹. میکروبیشناسی ایران
۵۰. ویروس شناسی ایران
۵۱. متخصصین علوم آزمایشگاهی بالینی ایران
۵۲. دکترای علوم آزمایشگاهی تشخیص طبی ایران
۵۳. جامعه آزمایشگاهیان ایران
۵۴. علوم تشریحی ایران
۵۵. حشره شناسی پزشکی ایران
۵۶. عناصر کمیاب ایران

۵۷. کاربرد پراکتیک ایران
۵۸. غذا و تغذیه حامی سلامت ایران
۵۹. مرگ سلولی ایران
۶۰. سیتولوژی بالینی ایران
۶۱. اکوکار دیو گرافی ایران
۶۲. بهداشت کار ایران
۶۳. کتابداری و اطلاع رسانی علوم پزشکی
۶۴. مددکاری اجتماعی ایران
۶۵. آموزش پزشکی ایران
۶۶. هیپنوتیزم بالینی ایران
۶۷. اپتومتری ایران
۶۸. کولپوسکوپی و بانولوژی سرویکس ایران
۶۹. شنوایی شناسی ایران
۷۰. پیشگیری و درمان چاقی ایران
۷۱. پزشکی خواب ایران
۷۲. نفرولوژی کودکان ایران
۷۳. پزشکی هسته ای ایران
۷۴. پزشکان کودکان ایران
۷۵. عفونی اطفال ایران
۷۶. آسیب شناسان دهان، فک و صورت ایران
۷۷. قلب کودکان ایران
۷۸. پوست و آمیزشی ایران
۷۹. هماتولوژی انکولوژی اطفال ایران
۸۰. اختلال کنترل دفع ایران
۸۱. مدیریت سلامت ایران
۸۲. جراحان توراکیس ایران
۸۳. آنرواسکلروز ایران

فهرست

۱۳	 خلاصه
۱۷	 مقدمه
۲۴	 روش
۲۵	 نتایج
۲۵	 الف) عوامل مؤثر در موفقیت انجمن‌ها
۳۵	 ب) هر یک از عوامل زیر در موفقیت یک انجمن علمی چقدر تأثیر دارد؟
۴۱	 ج) تجربیات انجمن‌ها:
۴۱	 ۱. حیطه دبیرخانه
۵۱	 ۲. حیطه حاکمیت
۶۱	 ۳. حیطه انجمن‌ها و مجامع ملی و بین‌المللی
۷۱	 ۴. حیطه مردم
۸۰	 ۵. حیطه متخصصین
۹۷	 بحث
۱۰۲	 پیشنهادات
۱۰۳	 منابع
۱۰۵	 پیوست

انجمن‌های علمی به عنوان میانجی و رابط تخصصی بین دولت و مردم محسوب می‌شوند و چنان‌که برای این نقش برنامه‌نظام‌مند داشته باشند منشاء اثرات بزرگی در جامعه خواهند بود. در این میان بیش از ۱۴۰ انجمن علمی علوم پزشکی کشور نقش مهمی را در ارتقای سلامت مردم دارند اما برای ایفای این نقش همواره مشکلاتی بر سر راه وجود داشته است. با این‌که چالش‌های انجمن‌های علمی علوم پزشکی کشور بارها و بارها در جلسات رؤسای انجمن‌های علمی و کمیته‌های مشورتی مرتبط مطرح شده است اما درصد بسیار کمی از این مشکلات رفع شده است. در سال ۱۳۸۷ با نظر کمیسیون مشورتی انجمن‌های علمی علوم پزشکی مقرر شد مطالعه‌ای به منظور تدوین مدلی برای مدیریت مؤثر انجمن‌ها به اجرا در آید و نظرات و تجربیات انجمن‌های علمی علوم پزشکی در این ارتباط جمع‌آوری شود تا با انتشار نتایج مطالعه انتقال تجربیات صورت گرفته و الگویی برای مدیریت مؤثر انجمن‌ها معرفی نماید، به این ترتیب با اتکا به توانایی‌ها و خلاقیت‌های درونی انجمن‌های علمی کشور بخشی از مشکلات فعالیت‌های انجمن‌ها رفع خواهد شد.

در این مطالعه پیشنهادات متعددی از طرف انجمن‌های علمی طرح شده است اما دو راهبرد زیر برای استفاده از ظرفیت انجمن‌های علمی در جامعه برجسته است:

۱. تدوین سند سیاست ارتقای مشارکت انجمن‌های علمی در مدیریت نظام سلامت

۲. تدوین برنامه راهبردی توسعه انجمن‌های علمی علوم پزشکی

امید است نتایج این مطالعه توسط هیأت‌های مدیره انجمن‌های علمی علوم پزشکی به کار گرفته شود و مسؤولین مرتبط در حوزه‌های سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی وزارت بهداشت حرکت‌های جدی و جدیدی برای استفاده از ظرفیت انجمن‌های علمی علوم پزشکی تدارک ببینند. یکی از ضمانت‌های دستیابی به چشم‌انداز ۲۰ ساله نظام سلامت مشارکت وسیع و متعهدانه انجمن‌های علمی است و نوشته حاضر مقدمه‌ای برای این شروع این همکاری است.

خلاصه

در بررسی متون انجمن‌های علمی به عنوان «نهادهای جامعه مدنی» نامیده شده‌اند و رابط تخصصی و پلی بین دولت و مردم محسوب شده و به عنوان ناظر بی‌طرف و امین نقش ایفا می‌کنند. انجمن‌های علمی با آرایه نظرات و مشاوره‌های فنی برای خرید و انتقال فناوری‌های وارداتی در جهتی که به ارتقای سلامت، حفظ محیط زیست و بهبود سطح زندگی منجر شوند، فعالیت می‌کنند.

برای مدیریت مؤثر انجمن‌های علمی و ایفای نقش جدی‌تر آن‌ها در سلامت جامعه لازم بود تا با مروری مجدد بر کارکردهای بالقوه این مجموعه‌ها، مدلی را طراحی کرد تا با استفاده از آن به اهداف زیر رسید:

□ ایجاد نگاه مشترک برای انجمن‌های علمی

□ ایجاد نگاه مشترک برای اعضای یک انجمن علمی

□ اصلاح نگاه جامعه و حاکمیت به نقش انجمن‌های علمی

□ به کارگیری الگو در برنامه‌ریزی و ارزشیابی عملکرد انجمن توسط هیأت مدیره

با توجه به این استدلال و پس از بررسی متون و مقالات علمی مرتبط و جلسات بحث گروهی متمرکز با نمایندگان چند انجمن منتخب، فهرستی از کارکردها تهیه شد و برای تکمیل، اصلاح و اولویت‌بندی آن‌ها پرسشنامه‌ای تدوین گشت؛ در مرحله بعد این پرسشنامه به ۱۱۵ انجمن علمی گروه علوم پزشکی بر اساس آخرین اطلاعات موجود ارسال شد که ۸۳ انجمن به پرسشنامه در وقت مقرر پاسخ دادند (۷۴٪).

نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که:

الف) پاسخ دهندگان به سؤال باز «چه عامل مؤثر در موفقیت یک انجمن علمی» معتقدند که «هیأت مدیره مؤثر» با ویژگی‌های علاقه‌مندی و انگیزه، تمهد، قدرت نفوذ، صرف وقت برای انجمن، ارتباط مؤثر با اعضا و داشتن روحیه کار جمعی مهمترین عامل موفقیت یک انجمن است.

عوامل دیگر به ترتیب اهمیت عبارت است از: داشتن منابع مالی، برنامه، مکان مناسب، انتشارات، آموزش، فعالیت‌های علمی و جذب نیرو و همکاری با ارگان‌ها.

ب) ۱۰٪ پاسخ دهندگان با «۴۸ عامل موفقیت انجمن‌ها» به میزان زیاد و خیلی زیاد موافق بوده‌اند که ۶ عامل اول به شرح زیر بوده است:

۱. اجرای برنامه روزآمد نمودن علمی متخصصان (کارگاه، آموزش مدون، کنگره و جلسات

علمی ادواری، دوره‌های کوتاه مدت)

۲. داشتن مکان مستقل با امکانات ضروری

۳. داشتن برنامه راهبردی و برنامه عملیاتی سالانه

۴. مشارکت مناسب اعضای انجمن در انتخابات و برنامه های انجمن و برگزاری جلسات

ماهانه هیأت مدیره

۵. عضویت انجمن در شوراهای کمیته‌های کشوری و مشارکت در تعیین تعرفه‌های خدمات

پزشکی مرتبط

۶. عضویت در مجامع بین‌المللی

در مجموع نیز عوامل موفقیت درج شده در ۵ حیطه ذکر شده به ترتیب شامل ارتباط با مجامع بین‌المللی، حاکمیت، دبیرخانه انجمن، مردم و متخصصان بوده است به عبارت دیگر دو حیطه ارتباط با مجامع بین‌المللی و انجمن‌های علمی و ارتباط با حاکمیت بیشترین تأثیر را در موفقیت یک انجمن دارد.

هر یک از انجمن‌ها تجربیات قابل توجهی در چهار حیطه دبیرخانه‌ای، متخصصان، حاکمیت، ارتباط با مجامع و انجمن‌ها و مردم داشته‌اند که برجسته‌ترین و بیشترین تجربیات در «حیطه متخصصان» بوده است.

با توجه به نتایج به دست آمده این گونه می‌توان نتیجه‌گیری کرد که ایجاد حساسیت در انجمن‌های علمی نسبت به انتخاب هیأت مدیره توانمند از جمع خود اولین قدم در موفقیت یک انجمن علمی محسوب می‌شود. تمرکز نظرات پاسخ‌دهندگان بر روزآمدسازی متخصصان نشان از اهمیت این

کارکرد دارد، همچنان که در تجربیات انجمن ها نیز بیشترین اقدامات در حیطه متخصصان بوده است. نکته مهم در این تحقیق کمی تجربیات قابل طرح در زمینه ارتباط انجمن ها با مردم بوده است و این مهم نیازمند آموزش بیش از پیش انجمن ها در زمینه ایفای نقش در حیطه مردم است؛ چراکه انجمن های علمی به عنوان معتمد مردم در بیان الزامات حفظ و ارتقای سلامتی محسوب می شوند و برای تقویت این حیطه در انجمن ها بازنگری در اسامنامه فعالیت آن ها ضروری است. موافقت صد در صدی اعضا با ۴۸ عامل موفقیت یک انجمن نشان می دهد که مدل طراحی شده برای مدیریت مؤثر یک انجمن مورد قبول اکثریت بوده و با اطلاع رسانی این مدل و مصادیق آن می توان توانمندی انجمن ها را ارتقا داد. آموزش هیأت مدیره های انجمن های علمی در زمینه این مدل، برگزاری جلسات هم انباشتی انجمن ها و تبادل تجربه آنان موجب خواهد شد تا رقابتی مثبت بین آن ها ایجاد شده و بررسی گزارش کار سالانه انجمن ها، انتخاب و معرفی نوآوری های مدیریتی آنان عملکرد آن ها را ارتقا خواهد داد. این مدل می تواند به عنوان مدل تحلیل وضعیت انجمن (ابزار خود ارزیابی) برای تعیین نقاط قوت و ضعف انجمن و شناسایی فرصت ها و تهدیدهای قرار گرفته و هیأت مدیره را در طراحی برنامه راهبردی انجمن کمک نماید. کمیسیون انجمن های علمی در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نیز با استفاده از این مدل قادر خواهد بود بر اساس گزارش های سالانه انجمن ها در همین چارچوب، نظام مراقبت کارکردهای انجمن های علمی را ایجاد کرده و روند مشارکت انجمن ها را در دستیابی نظام سلامت به چشم انداز ۲۰ ساله پایش نمایند. استفاده از این مدل برای رتبه بندی انجمن های علمی حداقل تا زمان توجیه و آموزش انجمن های علمی و دادن فرصتی سه ساله توصیه نمی شود.

معرفی کارکردهای ذاتی و بالقوه یک انجمن علمی به سیاست گذاران و مدیران موجب خواهد شد تا نگاه حاکمیت برای مشارکت دادن انجمن های علمی بیش از پیش تغییر یابد و نقش آن ها در امور حاکمیتی برجسته تر شود چراکه خود انجمن ها این عامل را به عنوان مهمترین ها در موفقیت فرض کرده اند.

